

**УЧАСТИЕ В СЕМИНАР НА ТЕМА „ПАРИТЕТИ НА
ПОКУПАТЕЛНАТА СПОСОБНОСТ“
(ПАРИЖ, ФРАНЦИЯ, 19 - 20 МАЙ 2016 ГОДИНА)**

Мартин Сомов*

На 19 и 20 май 2016 г. в Париж се проведе ежегодният семинар на тема „Паритети на покупателната способност (ППС)“. Организатори бяха Генерална дирекция „Евростат“ и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). В семинара взеха участие представители на статистическите служби на Австрия, Албания, Белгия, България, Босна и Херцеговина, бившата югославска република Македония, Обединеното кралство, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Испания, Исландия, Италия, Кипър, Косово, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Сърбия, Турция, Унгария, Финландия, Франция, Хърватия, Черна гора, Чешката република, Швеция, Швейцария, Руската федерация. Срещата беше председателствана от г-н Йоаким Ректенвалд, началник на отдел С4 „Статистика на цените; паритети на покупателната способност; статистика на жилищата“ в Евростат.

Срещите на страните в рамките на Програмата за европейски сравнения (ПЕС)¹ се провеждат регулярно два пъти годишно и са посветени на подготовката, организирането, провеждането, валидирането и отчитането на наблюденията на цените за потребителски стоки и услуги представители.

Целта на проведения семинар беше съвместното обсъждане на методологически въпроси и оценка на извършената работа, както и поставяне на актуалните задачи по следните теми:

Технически средства за събиране на данни - презентации на Дания и Литва

Двете страни представиха своя опит в организирането и провеждането на наблюдения на потребителски стоки и услуги за целите на изчисляване на ППС. Показани бяха нови електронни технически средства (таблети и смартфони) за

---

* Държавен експерт в отдел „Статистика на потребителските цени и паритети на покупателната способност“, дирекция „Макроикономическа статистика“, НСИ; e-mail: msomov@nsi.bg.

¹ Вж. методологичните бележки в края на статията.

автоматизирано събиране на цени за изчисляване на индекси на потребителските цени (ИПЦ). Дания планира в бъдеще да адаптира тези таблети за нуждите на изчисляване на ППС, като разработи специален софтуер, който да улесни и ускори процеса на събиране на цени. Литва вече е разработила подобни приложения за смартфони през 2015 година.

Ревизия на ППС за периода 1995 - 2012 г. - доклад за напредъка - презентация на Евростат

Целта на ревизията е въвеждането на новата 5-digit COICOP-PPP класификация, както и на новата ESA2010 в националните сметки. През ноември 2015 г. по време на годишната работна среща за ППС Евростат представи обхвата на ревизията и график за нейното прилагане. На семинара беше представен доклад за напредъка, обхващащ всички наблюдения: 6-те потребителски наблюдения, наблюдението на машините, наблюдението на избрани строителни проекти, наблюдението на наемите, наблюдението на здравеопазването. Беше представена и ситуацията с ревизията на данните от допълнителни въпросници: разходни тегла на БВП, данните за образованието, данните за енергетиката, данните за компенсация на наетите (заплати в обществения сектор). Всички ревизирани данни ще бъдат качени в онлайн програмата Validation Tool, използвана от години за изчисляване на ППС.

Нови моменти в организирането и ръководенето на работата по ППС от страна на ОИСР - презентация на ОИСР

ОИСР направи презентация на координирането и ръководенето на работата по ППС за своите страни членки (извън ЕС), както и на разликите с Евростат в тази област. Евростат координира ежегодното събиране и валидиране на данни за държавите - членки на ЕС, ЕАСТ и балканските страни, докато ОИСР организира събирането на данни от неевропейските страни на тригодишна база. Друга разлика между двете организации е, че ОИСР работи без наличието на законова рамка (регламент, директива и т.н.). ОИСР не разполага и с единен интегриран софтуер, който да обработва данните на страните в реално време, а използва стандартни таблици в MS Excel. За подобряване на производството на ППС за страните от ОИСР организацията планира в краткосрочен план да започне изчисляване на паритети чрез екстраполация между годините на действителни наблюдения (benchmark years). В по-дългосрочен план се предвижда преминаване към ежегодно изчисляване на паритети по подобие на Евростат.

Телекомуникационни услуги - нови подходи - презентация на Координатора на потребителските наблюдения

Координаторът на потребителските наблюдения представи предложение за въвеждане на нови подходи за събиране на цени на телекомуникационните услуги. Това се налага поради сложността и голямото разнообразие от пакети в тази икономическа сфера. Сега действащата методология разчита на оценяването на „адаптирани“ пакети с цел обхващане на различните предложения в отделните страни и сравнимост на оценяваните услуги. За съжаление, невинаги е възможно пълното сравнение между страните именно поради разнородния характер на предлаганите телекомуникационни услуги.

Новото предложение се състои в използването на два нови подхода. Първият е т.нар. „Среден приход от единица достъп“ (*Average revenue per access*

(ARPA), който представлява съотношение от приходите в национална валута на единица достъп за хомогенни групи от телекомуникационни услуги.

Вторият подход се нарича „Среден приход от единица потребител“ (*Average revenue per user (ARPU)*) и е подобен на първия, като се счита, че един потребител е равен на един абонат (една SIM карта). Дефинира се, като общият приход на телекома се раздели на броя на абонатите.

Подчергани бяха предимствата на предложения нов метод. Сред най-важните от тях: официалните данни са на разположение в съответния национален регулаторен орган (за България това е Комисията за регулиране на съобщенията); отразява коректно пазарните тенденции; всички телекоми са включени; коригира основните отклонения, идентифицирани в сегашната кошница от услуги; лесен е за сравнение и използване при изчисляване на общите разходи в телекомуникационния сектор; обединява всички ползи за потребителите независимо от това коя оферта избират.

Въпросник за сезонните стоки към наблюдението E2015-1 „Храни, напитки и тютюн - резултати и оценка“ - презентация на Евростат

Сезонни стоки са тези, при които едновременно продадените количества и цените варират значително през годината. Страните избират кои стоки да дефинират като сезонни. Сезонността за наблюдението през 2015 г. беше определена за 3 основни групи стоки (Basic Headings): пресни или замразени плодове; пресни или замразени зеленчуци, различни от картофи; картофи. Страните трябваше да попълнят следните показатели: вида на използваните тегла (реални месечни тегла от ИПЦ или оценени тримесечни тегла) и съответните месечни индекси от ИПЦ.

Въпросникът беше попълнен от 33 страни, като в сравнение с предишното наблюдение от 2012 г. има спад в броя на страните, участвали в попълването на въпросника, и в броя на сезонните стоки.

Изчисляване на ППС чрез производствения метод - доклад за напредъка - презентация на Евростат

Редица потребители започват да се интересуват от възможностите за изчисляване на ППС на ниво индустрия чрез производствения метод с цел анализ на продуктивността на сектора. Експериментално такива паритети са пресмятани през 1997 и 2005 г. от Университета в гр. Грьонинген, Нидерландия, използвал като източник базата данни World Input-Output Database (WIOD). Евростат подчерта, че може да използва по-подробни бази данни - CPA, PRODCOM, структурна бизнес статистика, национални сметки.

Пространствени коефициенти - презентации на Франция, Норвегия и Германия

Трите страни представиха своя опит в изчисляването на разликите в цените на стоките и услугите в столиците и останалата част от страната. За целта са използвани данни от ИПЦ. Изводите са, че разликите за някои групи стоки и услуги като храни, напитки, тютюни, облекло, телекомуникации, транспорт са незначителни и факторът е приблизително равен на 1. За други групи стоки и услуги като наеми и хотелско настаняване разликите в цените между столицата и останалата част от страната са значителни.

Методологични бележки

I. Същност на Програмата за европейски сравнения

Програмата за европейски сравнения е част от дейността на Текущата програма по статистика на Европейската комисия „Измерване на различията в ценовите равнища на стоките и услугите между страните и между отделни населени места“.

В ПЕС е възприето европейската валутна единица евро да бъде съпоставимата единна валута, тъй като ЕС е избран да играе ролята на база за сравнение. На практика това се осъществява посредством изчисляването на **специфични обменни курсове (ценови съотношения)**, наречени „паритети на покупателната способност“. От една страна, те измерват колко единици национална валута са необходими, за да се купи една и съща точно определена кошница стоки и услуги в различните европейски държави, а от друга, показват каква кошница със сравними и представителни стоки и услуги може да купи 1 евро в отделните страни - партньори по ПЕС. По същество ППС представляват съотношения на цени към определен момент в териториален аспект. Те изравняват покупателната сила на различните национални валути, т.е. елиминират влиянието на различните равнища на цени в отделните страни. **Използват се** за сравняване както на относителните равнища на цените, така и на общото икономическо развитие на европейските страни, измерено с БВП на човек от населението в единна валута. Когато ППС са стандартизирани спрямо базата ЕС=1, те представляват условна средна валута - евростандарт на покупателната способност, която изравнява покупателната сила на различните национални валути.

Правните основания в това отношение се съдържат в следните документи:

1. Регламент (ЕО) № 1445/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2007 г. за установяване на общи правила за предоставяне на основна информация относно паритетите на покупателната способност, както и за тяхното изчисление и разпространение
2. Регламент (ЕС) № 193/2011 на Комисията от 28 февруари 2011 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1445/2007 на ЕП и на Съвета по отношение на системата за контрол на качеството, използвана в работата по ППС
3. Регламент (ЕС) № 2015/1163 на Комисията от 15 юли 2015 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1445/2007 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на списъка на основните групи, използван за паритетите на покупателната способност
4. Регламенти на Съвета относно структурните фондове (Reg. 1260/99, 1267/99) и Регламенти на ЕО относно персонала (Reg. 3830/91).

Целта е ежегодното съпоставяне между страните партньори на:

1. Паритетите на покупателната способност
2. Равнищата на цените
3. Физическия обем на брутния вътрешен продукт (БВП), фактическото индивидуално потребление (ФИП) и бруто образуването на основен капитал (БООК).

ППС се изчисляват въз основа на действителните пазарни цени на избрани представителни стоки (потребителски и инвестиционни) и услуги. За събиране на тези цени се използва международна кошница, като се спазват **два основни принципа**:

1. Да отразява цялото разнообразие на потребяваните от домакинствата потребителски стоки и услуги и на използваните за натрупване инвестиционни стоки.

2. Да е представителна за структурата на потребление в различните страни - участнички в ПЕС.

II. Основни понятия

Паритетите на покупателната способност представляват реални курсове за превръщане на стойностните показатели от национална валута в единна валута. Превърнатите в съпоставима валута чрез ППС разходи за крайно използване на БВП на отделните страни са сравними и отразяват единствено разликата във физическия обем на купените стоки и услуги. ППС се представят в стандартизирана форма към държавите - членки на ЕС (базата е ЕС-28=1), наречена „стандарт на покупателната способност“ (СПС), т.е. евро в реално изражение (условна средна валута).

Индексите на равнища на цените (сравнителни равнища на цени) са измерител на различията в равнищата на цените между страните партньори, показвайки колко единици от единната валута са необходими, за да се купи едно и също количество стоки и услуги в сравняваните с базата (ЕС-28) страни. Те се изчисляват като съотношение между ППС и официалните валутни курсове (национална валута/евро) за всяка страна спрямо средното за ЕС равнище.

БВП на човек от населението в реално изражение се приема като физически измерител на общото икономическо състояние на страните в сравнение с ЕС-28=1 или съпоставени помежду им посредством средното за всички държави - членки на ЕС, равнище на БВП на човек от населението.

Индексите на физическия обем на БВП на човек от населението отразяват единствено различията между страните партньори в международните сравнения по отношение на крайно потребения обем стоки и услуги в тях, т.е. елиминира се влиянието на националните цени в тези страни. Те се изчисляват, като превърнатите в единна валута чрез ППС национални разходи за крайно използван БВП на човек се отнесат към средните за ЕС-28 реални разходи за крайно използван БВП. Тези индекси не са предназначени за стриктно подреждане на държавите, участващи в ПЕС. Препоръчва се те да се използват за разделянето им на групи със сравними равнища на БВП на човек от населението.

Крайните потребителски разходи на домакинствата и на нетърговските институции, обслужващи домакинствата (НТИОД), се отнасят до направените от тях разходи за покупка на потребителски стоки и услуги.

Фактическото индивидуално потребление включва крайните потребителски разходи на домакинствата и на НТИОД плюс стоките и услугите за индивидуално потребление, предоставени от правителството безплатно или по

икономически незначими цени, например в областта на образованието и здравеопазването.

При ползването на преизчислена и екстраполирана информация изрично се препоръчва анализите да се правят по страни през дадена година и да се избягват коментари за дадена страна в динамика.

Страните - участнички в ПЕС, могат да публикуват резултатите от сравнението едва след официалното им публикуване от Евростат/ОИСР.

III. Организация на наблюденията на цените на стоките и услугите представители

В рамките на ПЕС Евростат изчислява годишни ППС за 28 държави - членки на ЕС, 6 балкански страни и 3 държави - членки на ЕАСТ, в съответствие с утвърденото Методологическо ръководство на Евростат - ОИСР за ППС, издадено през 2012 година.

Необходими данни за изчисляване на ППС, предоставяни на Евростат от НСИ:

- Потребителски цени на избрани и точно дефинирани продукти/услуги
- Цени на краен купувач за избрани инвестиционни стоки (машини и строителство)
- Разходни тегла на БВП, разбити до ниво елементарни група
- Наеми, количествена и качествена информация за жилищата
- Заплати по избрани професии и длъжности в държавния сектор
- ИПЦ и пространствени коефициенти
- Официални обменни валутни курсове
- Бакшиши за избрани услуги и ДДС за инвестиционни стоки
- Средногодишно население.

Честота на подготовка и изпращане в Евростат на входяща национална статистическа информация, необходима за изчисляване на ППС и свързаните с тях стойностни показатели:

- **Годишно:**
  - Потребителски стоки и услуги (пролет и есен) в 3-годишен цикъл
  - Болнични услуги
  - Количествени сметки на строително-монтажни работи (СМР) за избрани условни строителни обекти
  - Друга национална статистическа информация:
    - ✓ Разходи за крайно използван БВП за 250 елементарни групи
    - ✓ Жилищни наеми
    - ✓ Заплати в държавния сектор по избрани професии
    - ✓ Индекс на потребителските цени
    - ✓ Фактори за пространствено ажустиране на цените, събирани в столицата
- **Всяка втора година:**
  - Машини и съоръжения

IV. Представяне на резултатите

Евростат е в състояние да публикува напълно съпоставими резултати за всичките 37 страни - партньори по ПЕС, едва когато приключи 3-годишният цикъл за ценовите наблюдения.

1. Скалиране на ППС по основните групи към еврото

Крайните данни от изследването представляват паритети, изчислени чрез матрица по метода за многостранно агрегиране EKS (Elteto-Koves-Szulc) между паритетите на всички 37 участващи страни на ниво основна група. При този метод всички страни се третират като група партньори от независими единици и на всяка отделна страна се присвоява еднакво тегло. След това тези паритети са стандартизирани и скалирани чрез използването на геометрични средни от обменните курсове на валутите на страните участнички към еврото. Това скалиране не оказва влияние върху връзките между отделните страни.

2. Агрегирани резултати

Агрегираните резултати са получени по обичайния метод за изчисляване на бинарни паритети чрез използване на формулата: Ласпер/Пааше/Фишер. След това тези паритети са преизчислени чрез формулата на EKS метода с цел те да станат транзитивни, т.е. паритетът на дадена страна да има директна сравнимост с паритета на всяка друга страна, участваща в програмата за сравнения.

На агрегирано ниво ППС са скалирани, така че сумата от БВП на 28-те държави - членки на ЕС, да е еднаква в евро и в стандарти на покупателната способност:

$$\sum \text{БВП за ЕС-28 в евро} = \sum \text{БВП за ЕС-28 в евро СПС.}$$

След като получените резултати за 37 страни за година **T** бъдат одобрени от всички страни - партньори по ПЕС, те се публикуват от Евростат съгласно одобрения график:

T+ 6 месеца - Експресни данни (първи предварителни резултати)

T+12 месеца - Предварителни резултати, базирани на предварителни данни за цените и теглата

T+24 месеца - Крайни резултати, базирани на окончателни цени от наблюденията и окончателни тегла от националните сметки.